ماخمۇت مۇھەممەت

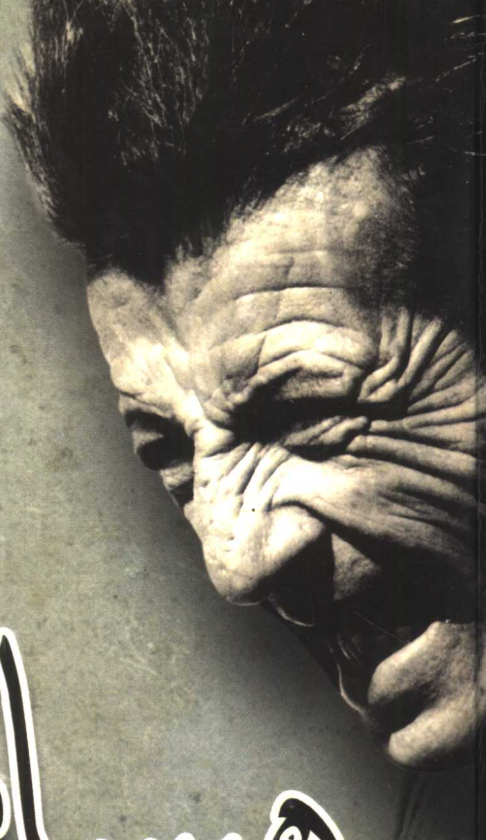

ھېسام ھەققىدە قىسسە

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ماخمۇت مۇھەممەت

ھېسام ھەققىدە قىسسە

(رومان)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

伊萨木传奇故事/马合木提·买买提著.—乌鲁木齐:新疆人民出版社,2004.6
ISBN 7—228—08807—7

Ⅰ.伊… Ⅱ.马… Ⅲ.传记文学—中国—当代—维吾尔语（中国少数民族语言） Ⅳ.125

中国版本图书馆CIP数据核字(2004)第050501号

责任编辑 ：阿依古丽·阿西木
责任校对 ：艾加古丽·吐尔逊
封面设计 ：阿姿古丽·木合塔尔

新 疆 人 民 出 版 社 出 版
（乌鲁木齐市解放南路348号 邮编：830001）
新疆新华书店发行
新疆金版印务有限公司印刷
850×1168毫米 32开本 14.375 印张
2001年6月第1版 2004年6月第1次印刷
印数：1—3,000

ISBN7—228—08807—7 定价:22.00元

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئايگۈل ھاشىم
مەسئۇل كوررېكتورى: ھەجەرگۈل تۇرسۇن
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: ئارزىگۈل مۇختەر

ھېسام ھەققىدە قىسسە

ئاپتورى: ماخمۇت مۇھەممەت

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى №348)
شىنجاڭ جىنبەن مەتبەئە چەكلىك شىركىتىدە بېسىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى تارقىتىلدى
فورماتى: 850×1168 مىللىمېتىر، 1/32 باسما تاۋىقى: 14.375
2004 - يىل 6 - ئاي 1 - نەشرى
2004 - يىل 6 - ئاي 1 - بېسىلىشى
تىرازى: 1—3,000
ISBN7—228—08807—7
باھاسى: 22.00 يۈەن

ئاپتور ئاتاقلىق خەلق سەنئەتكارى ھەسەن قۇربان بىلەن سۆھبەتتە

此为试读，需要完整PDF请访问： www.ertongbook.com

مۇندەرىجە

1. چاقچاقچىلار كوچىسى 1
2. يېڭىياچە لەتىپىلەر 7
3. شاما قىلىۋېتىمىز 13
4. «قىزىل بىنا» دىكى سۆھبەت...................... 19
5. ھەدىمەيلا زىياپەتكە بېرىش...................... 25
6. قۇربان قىزىقچى 32
7. بالا شۇم 39
8. ھېسام، تاڭگا يەمسەن؟ 45
9. مەدرىسىدىكى يىللار 51
10. يەنە شۇ بابتا... 58
11. كىچىك ناغرىچى 65
12. «ئەرزىنىگە ساتىمەن» 72
13. مەھەللە مەشرىپى 79
14. ۋاپۇرۇش بازىرىدا 87
15. كۆز تەگمىسۇن، چىرايلىق ئوغلۇم! 94
16. چاقچاق مەكتىپى 101
17. سەييارە چاقچاقچى 108
18. قوشنىسىنى ئەدەپلەش 115
19. سەنئەتكە ھەۋەس 122
20. ھېسام روللاردا...................... 129
21. ھېسام ۋە زىكرى ئەلپەتتا...................... 137
22. دەريا بويىدا 146

23. نېمىشقا ئۆيلەنمەيسەن، ھېسام 154
24. بەڭگىلەر ئارىسىدا 163
25. خەيرسىز سەپەر 171
26. سەلىم جامال سۆزلەيدۇ 179
27. ساقالغىمۇ كۈيە چۈشىدىكەن 185
28. بۆشۈكلۈك ئۆمەك 193
29. دېھقان ئۆيىدىكى چاقچاق 201
30. ھېسام تارقىلىپ كەتتى 209
31. گەمىدىكى كۈنلەر 216
32. ھېسامنىڭ ئىلتىماسى 223
33. مۈنچىچى بولدى 229
34. زېرىكىپ كەتسەم قانداق قىلىمەن 236
35. خەتتات نازارەتچىسى 244
36. ھېسام پوچى بىلەن ھاسان نوچى 251
37. يەنە شۇ ماۋزۇدا... 258
38. بالىلىقتا قايتىش 265
39. ساتىراشخانىدا 272
40. ئامان بولۇڭ، دادىخان 280
41. قۇلاقنى ئوخشىتىش 287
42. ھېسام ۋە ئابلاخان كېپى 294
43. ئۆيلىنىش 302
44. كاتەكتىكى تېلېفون 312
45. ئۇنتۇلماس ئالداش بايرىمى 320
46. تاشكۆۋرۈكتىكى بەزمىدە 328
47. ھېسام ھەققىدە قوشاقلار 336
48. ھېسام پۇل خەجلىدى 345
49. ھېسام ۋە روزى ئابدۇۋەلى 350
50. جەنۇب قوشاقلىرى 357

51. ھېسام لاپچى 365
52. ئۆچكە قوتىنىغا كىرىپ قالدۇقمۇ........ 377
53. ھېسامنى تالىشىش 385
54. ھېسام ۋە تېيىپجان ئېلىيوف 394
55. سەپەر كۆلكىلىرى........................ 404
56. چاقچاق ۋارىسلىرى 416
57. يەنە شۇ خوسۇستا........................ 426
58. قۇتلۇق كۆن 438
ئاخىرقى سۆز 447

1. چاقچاقچىلار كوچىسى

1968 - يىل، ئاۋغۇست كۈنلىرى، غۇلجا.

كۈن بويى ئوچۇق تۇرغان ئاسمان نامازشامغا يېقىن بىردىنلا تۇتۇلۇشقا باشلىدى. مەغرىبتىن سوققان ئىزغىرىن شامال بارغانسېرى ھۇشقىيتقىلى تۇردى. كۈندۈزدىكى پىژغىرىم تومۇز ئەمدىلىكتە بىمەھەل كەلگەن كەچ كۈز ھاۋاسىغا ئورۇن بوشاتتى. كۈزلەكتە قويلىرىنى يىغالماي يۈرگەن ئاۋارە مالچىنىڭ قامچىسىغا ئوخشاپ، ھايال ئۆتمەي تاراسلاپ چۈشكەن يامغۇر كوچا - كويلاردا تېخىچە قاڭغىرىپ يۈرگەن شالاڭتاياق ئادەملەرنىمۇ پايپاسلىتىۋەتتى. باشلانغىنىغا بىر نەچچە يىل بولغان ئەنسىز «مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى» دىن يۈرەكزادە بولۇشقان كىشىلەر شۇ تاپتا مۇنۇ ھايت - ھۇيت دېگۈچە ئۆزگەرگەن ئەنسىز ھاۋادىنمۇ، بىلەكلىرىگە قىزىل لاتا باغلىغان «جۇسادۈي» (بازار تەكشۈرگۈچىلەر) دىن قاچقان تىجارەتچىلەردەك قېچىپ، ھەركىم ھەرتامانغا - ئۆزىنىڭ پاناھگاھ كۆلبىسىگە قاراپ يۈگۈرگىلى تۇردى.

ئەنە شۇ يۈگۈرگەكلەر ئارىسىدا، چۈشتىن كېيىنكى ئىسسىق ھاۋادا كىيىۋالغان يالاڭ كۆڭلىكىنىڭ ئىچىگە، مەيدىسىگە چاپلاپ بىر نەرسىنى تىقىۋالغان ۋە ئۇ نەرسىنى ئىككى ئالىقىنى بىلەن چىڭ بېسىپ يامغۇردىن قوغداۋاتقان ئۇن ئالتە ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان سەلىم ئىسىملىك قاتاڭغۇر بالا «ھەرەمباغ» مەھەللىسىنىڭ دوقمۇشىدىكى قەدىمىي مەسچىت لەمپىسىگە ئارانلا كېلىۋالدى. يامغۇردىن ئۇنىڭ پۈتۈن ئەزايى ھۆل بولغان، ئۆزىمۇ سۇغا چۈشكەن چۈجە خورازدەك شۈمشەيگەن بولسىمۇ، چىرايىدىن خۇشاللىق ئەكس ئېتىپ تۇراتتى.

شۇ خۇشلۇق ھالىتىدە سەلىم ھېچكىم يوق كوچىنىڭ

ئۇياق - بۇيىقىغا ئەنسىزلەرچە قارىۋېتىپ، يامغۇردا قارا رەڭگە كىرگەن كۆل رەڭ كۆڭلىكىنىڭ يۇقىرىقى ئىككى تۈگمىسىنى يېشىپ، قوينىدىكى «گۆھەر»نى ئاۋايلاپ ئالدى. «ھۆل بولۇپ كەتمىگەندۇر» دەپ ئۆز - ئۆزىگە پىچىرلىدى. ئۇنىڭ قولىدا ئۇزاقى يىلى داغدۇغىلىق كىتاب كۆيدۈرۈشلەردىن مۆجىزىدەك ئامان - ئېسەن قالغان، يېشىل مۇقاۋىلىرىغىچە بېجىرىم، ساپ-ساق، قېلىن بىر كىتاب — «نەسىردىن ئەپەندى ھەققىدە قىس-سە» تۇراتتى.

سەلىم ئەڭ ئامراق نەرسىسىگە قارىغان ئادەمدەك بىر ھېس-سىياتتا قولىدىكى رومانغا تىكىلدى. ئۇنىڭ كۆڭلىدىن شۇ تاپتا بارلىق غەم - غۇسسە، كۆڭۈلسىزلىكلەر؛ مۇنۇ ئەنسىز ھاۋامۇ، ھاۋادەك ئەنسىز ۋە سۆرۈن جەمئىيەتمۇ، شۇ سۆرۈن جەمئىيەت-نىڭ «ئىلتىپاتى» بولغان، «ئوڭچى» قالپىقى بار پېشقەدەم زىيالىي ئاتىسى تۇپەيلى ئائىلىسى مىڭلاپ ئائىلىلەر قاتارىدا تارتى-ۋاتقان سورۇقچىلىقلارمۇ بىر پەسكە ئۇنتۇلدى. ئۇ بۇ رومانى ھەرەمباغ مەھەللىسىگە ئارىلىقى خېلى يىراق بولغان «دۆڭمەھەل-لە»دىن، ئۇنىڭ ئەدەبىياتقا بولغان باشلانغۇچ ئىستېداتىدىن زوق-لىنىدىغان ئۇستازى، تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپتە ئۆزىگە ئەدەبى-يات دەرس بەرگەن - ھازىرقى «قارايىسپ» ئوقۇتقۇچىسىدىن ئەكەلگەنىدى.

— كىتابنى كۆز قارىچۇقىڭدەك ئاسرا! ئۇنتۇما، بۇ كىتاب باشقىلارنىڭ، بولۇپمۇ خىزمەت كۆرسىتىمەن دەپ يۈرگەنلەرنىڭ قولىغا چۈشۈپ كەتمىسۇن. مەن بۇ كىتابنى جېنىمنى ئالىقىنىمغا ئېلىپ قويۇپ ساقلاپ قالغان. ئوقى سەلىم، مەن بىلىمەن بۇ كىتاب ساڭا كۈلكە ھەمدە زوق بېرىدۇ. بۇنىڭدىن كۆپ نەرسى-لەرنى ئۆگىنىسەن، ئامانچىلىق بولسا كەلگۈسىدە ئۆزۈڭمۇ مۇ-شۇنداق، خەلقنى كۈلدۈرىدىغان كىتاب يازامسەن تېخى! — سېنىڭ مەشىق يازمىلىرىڭدا ھەجۋىي ئامىللار كۆپ، لېكىن ئاۋ-ۋال ئۆگەن، كۆپ ئوقى! كۆزۈمگە تىكىلىپ قارايسەنغۇ، شۇنداق چاغلار كېلەرمۇ دەيسەندە؟ — كېلىدۇ، ياخشى كۈنلەر كېلىدۇ،

«ئاينىڭ ئون بەشى قاراڭغۇ، ئون بەشى يورۇق...».

ئەزەلدىن كۆپ كۈلمەيدىغان، مىختا، چىڭ تەنلىك، بوغداي ئۆڭ مۇئەللىم، كۆزلىرىنى خىيالچان قىسىپ، سەلىمگە «نەسىردىن ئەپەندى ھەققىدە قىسسە»نى ئىككى قوللاپ سۇندى ۋە بايىقى، كۈلكە ھەققىدىكى سۆزلىرىنى تەكرارلىدى:

— يازغۇچىنىڭ ۋەزىپىسى ئادەملەرگە شادلىق ئاتا قىلىش، شادلىق كۈلكىلىرى ئىچىدە ئۇلارنى ھاياتنى سۆيۈشكە يېتەكلەش، سەنچۇ، كەلگۈسىدىكى يازغۇچى سەلىم جامال، كىشىلەرگە كۈلكە بېغىشلايدىغان ئەسەرلەرنى يېزىشنى ئارمان قىل. كۈلكىسىز ھايات ـ ھاياتمۇ!...

سەلىم چىراغ يورۇقىدا كىتابنى دېرىزە تەكچىسىگە قويدى. ئۇنىڭ بىر ئائىلىنى باقىمەن دەپ كەچ كىرگۈچە يالاڭ ئاياغ ھالدا سامانلىق لاي دەسسىگەن جاپاكەش ئاتىسى ۋە باشقىلار بالدۇرلا ئۇيقۇغا غەرق بولۇشقانىدى. ھالبۇكى، كاتەكتەك تار، ئادەمسىز قالغان ئاشخانا ئۆيدە، يەتتىنچى لامپىنىڭ يورۇقىدا، ئۆزى تىزلىنىپ ئولتۇرغان دېرىزە تەكچىسىدە سەلىم ئۈچۈن مەنىلىك ھايات ئەمدى باشلانماقتىدى. بالا ھېرىسلىق كۆزلىرىنى مۇقاۋىنىڭ ئۈستىگىرەك تىكتى ۋە ئوقۇدى: «لېئونىد سولوۋيوۋ». ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا مۇشۇ كىتابتەكلا سىرلىق، چاڭگا چاچ ـ ساقاللىق، چىرايى سېرىق ۋە ھەيۋەت بىر دانا ئادەم جۆسۇنلەندى. ئۇ ئادەم جەزمەن مۇنۇ مۇقاۋىدا ئېشەككە قىيپاش مىنىپ تۇرغان، چىرايى يېقىملىق نەسىردىن ئەپەندى بىلەن دۇنيانى بىرگە ئارىلىغان، خەقلەرنى ئەڭ كۆپ كۈلدۈرگەن، ئەمما ئۆزى زىبىز كۈلمەيدىغان ئادەم.

سەلىم رومانىنىڭ مۇقاۋىسىنى ئاۋايلاپ ئاچتى. تىتۇل، مۇندەرىجىلىرىگە بىر قۇر كۆز يۈگۈرتكەندىن كېيىن كىتابنى ئىشتىياق بىلەن ئوقۇپ كەتتى.

لېئونىد سولوۋيوۋنىڭ قەلىمى ئاستىدىكى ئويناق، ئاجايىپ قىزىقارلىق جۈملىلەر، ئابزاسلار، بەتلەر ئۇنى بىلمىدۈرمەيلا ئۆز باغرىغا تارتىپ ئەكىرىپ كەتتى.

ئارىدىن ئىككى ھەپتە ئۆتتى.

ئۈچىنچى ھەپتىگە ئۆتكەن تۈنجى كۈنى سەلىم ئەمدى كىتابنىڭ ئەڭ قىزىقارلىق جايلىرىنى ئارىلاپ، يەنە قايتىلاپ ئوقۇشقا باشلىدى. جازانىخور جەپەر، باغداتلىق ئالىم غۇسەين غۇسلىيە، ئاغابېك، بىر كۆزلۈك ئوغرى، ئەخمەق پادىشاھ... ۋاي - ۋۇي، نەسرىدىن ئەپەندى قانچىلىك تۇسالغۇلارنى يېڭىپ، ئەلگە زۇلۇم سالغان كۈشەندىلەرنى ئەخمەق ئېتىپ، ئاۋام قەلبىدە ھەم دانىشمەن، ھەم قەيسەر، ھەم قىزىقچى سۈپىتىدە ياشاپ قالالىغان ۋە ياشاپ كەلمەكتە ھە؟! مانا بۇ ئۇنىڭ ئۆزى ھەققىدە جاراڭلاتقان، لېئونىد سولوۋيوۋ تەرىپىدىن قەلەمگە ئېلىنغان ئۆلمەس ناخشىسى.

«مەن نەسرىدىن ئەپەندى ئۆز - ئۆزۈمگە خوجىمەن، راست ئېيتىمەن، يالغىنى يوق، ھېچقاچاندا ئۆلمەيمەن.» شۇنداق، ھەرقانداق بىر شەخسىنىڭ، مەيلى ئۇ باتۇر بولسۇن ياكى ئۇ سۆز چېچەنى بولسۇن، نامىنىڭ مەڭگۈ ئۆلمەسلىكى ئۈچۈن، يىللاردىن - يىللارغا، دەۋرلەردىن - دەۋرلەرگە تىلغا ئېلىنىپ، ھاياتتەك ياشىشى ئۈچۈن ھامان بىر سەۋەبكار، بىر خالىس پىداكار بولۇشى لازىم. بۇنىڭ ئەڭ ئۈنۈملۈك يولى، ئۇسۇلى قەلەمگە ئېلىش، شۇ شەخسىنىڭ شەجەرىسىنى كىشىلەر ئەسلىگۈدەك قىلىپ خاتىرىلەش، تارىخ بەتلىرىدە قالدۇرۇش. سەلىم ئورۇققىنا مۇشتلىرىنى ئېڭىكىگە، جەينىكىنى سولوۋيوۋنىڭ قېلىن رومانىغا تىرىگىنىچە دېرىزىدىن قاپقاراڭغۇ تالاغا، جىمىرلاپ تۇرغان، قادىلىپ قارىغانسېرى تېخىمۇ روشەن كۆرۈنىدىغان يۇلتۇزلارغا تىكىلىپ خىيالغا چۆمدى...

سەلىمنىڭ ئېسىگە شۇ ئەسنادا شۆھرىتى نەسرىدىن ئەپەندى بىلەن بىرگە تەرىپلىنىدىغان، چوڭلار تىلغا ئالىدىغان سەلەي چاققان، موللازەيدىن ئىسىملىك ئۆز ئانا دىيارى، ئۆز خەلقى، مىللىتى ئارىسىدىن يېتىشىپ چىققان، ئەل ئارىسىدا سۆز ماھىرلىقى، ئەقلى، قەيسەرلىكى بىلەن نەسرىدىن ئەپەندىدەك شەرەپلىك ياشىغان قىزىقچى، لەتىپىچىلەرنىڭ نامى، سىيماسى كەل-

دى. ئۇ يەنە ئالمىزار يۇرت باغرىدا ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ
ياشاپ ئۆتكەن، بەزىلىرى ھازىرمۇ ياشاۋاتقان سۆز چېچەنلىرىدىن
باۋخان كور، غوپۇر دىڭخۇلۇ، تۇرسۇن تىيىپ، قۇربان، موللا
مەتيا خەلپىتىم، ئىسمايىل، روزى توخۇ… قاتارلىقلارنىڭ ئە-
سىم - شەرىپلىرىنى كۆڭۈل ئەينىكىمدىن ئۆتكۈزدى. بۇ ئىسىم-
لارنى ئۇنىڭ ئەدەبىيات دەرسى ئۆتىدىغان ياشلىقىدا بىر تالاي
شېئىرلارنى يازغان ۋە شۇ شېئىرلاردىكى توغرا كېسەر پىكىرلە-
رى تۇپەيلى ئەدەپ يېگەن پاراڭچى، قىزىقچى تەبىئەتلىك ئاتىسى
ئېيتىپ بەرگەنىدى. جامال ئەپەندى بۇ قىزىقچىلارنىڭ بىر -
بىرىدىن ئۆتكۈر، ھەجۋىيلىكى باي لەتىپە، چاقچاقلىرىنى ئىنتا-
يىن كۆپ يادقا بىلەتتى، ئەمما دائىم لەتىپە، چاقچاقلارنىڭ
ئىگىسىنى ئالماشتۇرۇپ قوياتتى. بۇنداق چاغلاردا ئۇ قىزىقچىلىق
ئەلپازىدا « بوپتىلا، بەرىبىر ھەممىسى بىر ئۇيغۇرنىڭ تىل
بايلىقىغۇ»-دەپ ئۆزىنى ئاقلىغاندەك بولاتتى. سەلىمنىڭ يادىغا شۇ
پاراڭ يىلىمدەك چىڭ ئورناپ كەتكەنىدى.

دېرىزىدىن ئاسماندىكى يۇلتۇزلارغا قاراپ ئولتۇرغان سەلىم
ئەمدىلىكتە سامان يولى دائىرىسىدىكى يۇلتۇزلارغا ئايرىم سەپسە-
لىشقا باشلىدى. خىيالىدا بىر قاتار قىزىقچى، لەتىپىچىلەرنىڭ
ئىسمى، سىيماسى ئايلىناتتى. يېقىندىن بېرى غۇلجىدا لوڭگىدىلا
قىلىپ، يەنە بىر قىزىقچى پەيدا بولۇپ قالغانىدى. ئەتىسى -
ئاخشىمى خەقلەر شۇ قىزىقچىنىڭ يېڭىياچە لەتىپە، چاقچاقلىرى-
نى بىر - بىرىگە دېيىشىپ، يەتكۈزۈشۈپ، غەمكىن كۆڭۈللىرى-
نى خۇش قىلىشاتتى. سەلىم شۇ تاپتا سامان يولىدىكى ئۆزىگە
ئەڭ يېقىندەك سېزىلگەن بىر يۇلتۇزنى ئۆزىچە ئاشۇ يېڭى قىزىق-
چىغا تەققاسلىدى.

شۇ تەرىقىدە ئۇ قانچىلىك ئولتۇردى، قانچىلىك خىيال قىل-
دى، سامانيولىنى قانچىلىك كۆزەتتى، نامەلۇم، بىر چاغدا شې-
رىن ئۇيگۇدەك غالىب كەلدى. سەلىم بېشىنى «نەسرىدىن ئەپەندى
ھەققىدە قىسسە» گە قويۇپلا ئۇيقۇغا كەتتى…

سەلىم ئاسمانغا ئىككى قولىنى قانات قىلىپ كېرىپ، ئۇ-

چۈپ چىققانمىش، سامانيولى ئىلى دەرياسى بويىدىكى، ئالمىزار باغلار بىلەن چۈمكەلگەن ئازادە تاشكۆۋرۈك مەھەللىسىمىش. سامانيولىدىكى يۇلتۇزلار يۇلتۇز ئەمەس، بىر - بىرىدىن چىۋەر چاقچاقچىلارمىش. ئۇلار ھەرخىل قىياپەت، ھەرخىل چاقچاقلىرى بىلەن مۇشۇ ئالمىزارلىق مەھەللىنىڭ ئوق كوچىسىنى ھەممە ئادەم بىر كېلىشكە، بىر كۆرۈشكە تەشنا «چاقچاقچىلار كوچىسى» غا ئايلاندۇرغانمىش··· .

2. يېغىياچە لەتىپىلەر

قاتتىق يامغۇردىن كېيىن، يەر ـ جاھان خاماندىن قايتقان
ئۇلاقتەك بىر سىلكىنىۋالغاچقىمۇ، يېپيېڭىك بولۇپ قالدى. سە-
لىم بارمىغىلى ئىككى كۈن بوپقالغان بايكۆل تۇگمىنىگە ئىشلە-
گىلى باردى. بۇ يەردە ئۇنىڭ سوپۇلاق ئىسمىلىك چوڭ دادىسى
ئىككى تاشلىق تۇگمەن ھەيدەيتتى. جامال ئاكا ئوغلىنىڭ مەك-
تەپتىكى «ئېتى ئۇلۇغ، سۇپرىسى قۇرۇق» ھەرخىل ئىسيان
كۆتۈرۈش تەشكىلاتلىرىغا قاتنىشىپ قېلىپ، ئۆزىگە ئاۋارىچىلىك
تېپىپ بەرمەسلىكى ئۈچۈن سەلىمنى قېيناكىسىنىڭ تۇگمىنىدە
يۇگۇر ـ يېتىم ئىشلارغا ياردەملىشىشكە «تۇتۇپ» بەرگەنىدى.

مەكتەپ قوينىدىن، ساۋاقداشلىرىدىن ئايرىلىش دەسلىپىدە
سەلىمگە ئېغىر تۇيۇلدى، بىراق كۆپ ئۆتمەيلا تۇگمەن ئۇنى
خۇددى ماگنىتتەك ئۆزىگە تارتىۋالدى.

بۇ جاي رومانتىك مىجەزگە باي بۇ «كىتاب سارىڭى» (بۇ
سوپۇلاق تۇگمەنچى سەلىمگە تەقدىم قىلغان نام ئىدى) غا ئاجايىپ
يېقىپ قالدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئاتمىشتىن دومىلاپ كەتكەن (ئۆ-
زىنىڭ تەبىرى) سوپۇلاق تۇگمەنچى گەپچىلىكى، شەيرانلىقى بە-
لەن كۆپلەرگە مەلۇم كىشى بولۇپ، يېقىن ئارىدىكىلەر ئەتەي
ئۇنىڭ ئاغزىنى تاتىلاپ، قىزىق گېپىنى ئاڭلايمىز دەپلا ئۇگۇتلە-
رىنى تۇگمەن ئاتلاپ مەشەگە ئەكىلىشەتتى. تۇگمەندە ئىشلىگەنى-
نىڭ يەنە بىر پايدىسى ھەپتە، ئون كۈندە سەلىم بىرەر پوت
بۇغداي، قوناق ئۇنىنى ئۆيىگە بىكارلىق كۆتۈرۈپ كېلەتتى.

چۈشكىچە ئۇگۇتنىڭ تايىنى بولمىدى. سەلىم تۇگمەننىڭ
سۆگەن بېشىدىكى كىچىككىنە ئارقا ئىشىكىدىن ئۆستەڭ بويىغا
چىقتى. ئۇ يەردە سوپۇلاق قايسى ۋاقىتلاردىدۇر ئۆزىنىڭ بەستە-
دەك قوپال ۋە مىقتا قىلىپ ياساپ قويغان ياغاچ ئورۇندۇق بار

ئىدى. قەلبى ئاخشامقى چۈش تەسىرىدىن تېخىچە دولقۇنلىنىپ تۇرغان سەلىم قولىدىكى سېرىق، قاتتىق مۇقاۋىلىق خاتىرىنى ئېچىپ، ئورۇندۇققا ئولتۇردى.

سەلىمنىڭ يادىغا يەنە ئاخشام كۆرگەن چۈشى كەلدى. بۇ ھەقىقەتەنمۇ ئاجايىپ چۈش ئىدى. تاشكۆۋرۈك مەھەللىسىنىڭ ئاساسىي ئۇق كوچىسىغىلا ئوخشايدىغان سامانيولىدا ئۇنىڭ ئەڭ دەسلەپ كۆرگىنى — سۇر ئېشىكىگە قىپاش مىنگەن نەسىرىدىن ئەپەندى بولدى. ئەپەندىمنىڭ مۇرىسىدىكى قىزىل جىيەك تۇتۇلغان خۇرجۇنىنىڭ ئىككى بېشىدا نۇرغۇن بالايى — بەتەرلەر تاشقىنلاپ تۇرغۇدەك. سەلىم بۇلارنى لەتىپىلەر دېگۈدەكمىش. ئەپەندىمنىڭ كەينىدىن بۇرۇتلىرى تازىمۇ قايرىلما ۋە ئۇزۇن سەلەي چاققان راۋاب قوشىقىنى بولۇشىغا ياڭرىتىپ، راۋاب سازىغا تەڭكەش قەدەم بىلەن كېلىۋاتقۇدەكمىش.

سەلەي چاققانىنىڭ كەينىدىنلا سىلىق تەۋرىنىپ بىر مەپە يېتىپ كەپتۇ. سەلىمگە كىمدۇر بىرى، قارا، مەپىنىڭ ھارۋىكىشى تۇرپانلىق قىزىقچى موللا زەيدىن دېگۈدەك، سەلىم سەپسېلىپ قارىسا، مەپىگە قوشۇلغىنى بىردە ئاتقا، بىردە شەھەرنىڭ قازىسىغا ئوخشارمىش. سامانيولى كوچىسىدا، يەنى سەلىمنىڭ چۈشىدە ئايان بولغان چاقچاقچىلار كوچىسىدا يەنە بىر توپ ئادەم كۆرۈنگۈدەك ھېلىقىلار سەلىمگە خېلى ئىتتىك ماڭغاندەك كۆرۈنسىمۇ، پەقەتلا يېتىپ كېلەلمىگۈدەكمىش. توساتتىن، خېلى ئۇزاپ كەتكەن نەسىرىدىن ئەپەندى، سەلەي چاققان، موللا زەيدىنلەر بىرى ئېشىكىدىن سەكرەپ چۈشۈپ، يەنە بىرى راۋابىنى چېلىشتىن توختاپ، ۋە يەنە بىرى قوڭغۇراقلىق مەپىسىنى توختىتىپ، كەينىگە قايرىلىپ «ھېسامىدىن، سىلە قەيەردە، ئىتتىك ماڭسىلا، بىزگە يېتىشىۋالسىلا» دەپ توۋلاپتۇدەك. سەلىم ھەيران بولۇپ ھېلىقى يېتىپ كېلەلمەيۋاتقانلار توپى تەرەپكە قارىغۇدەك بولسا، توپ ئارىسىدىكى بىرى سەل پۈتلىشىپ، دەلدەڭشىپ، ئەمما تازىمۇ ئىتتىك مېڭىپ، ئىككى قولىدا چاقچاقتىن ياسالغان ئىككى رەڭدار گۈلدەستىنى كۆتۈرۈپ، بايىقىلار-

دىن ئۇزاپ، بۇ تەرەپكە يېقىنلاپ كېلىۋاتقۇدەكمىش. سەلىم شۇ چاغدىلا، خۇددى ئوڭىدىكىدەكلا تەپەككۇر قىلىپ، ھېلىقى يېتىپ كېلەلمەيۋاتقانلارنىڭ ئاتىسى جامال ئەپەندى ئىسىملىرىنى ئېيتىپ بەرگەن ئالمىزارلىق چاقچاقچىلار ئىكەنلىكىنى بىلىپتۇدەك.

دەل شۇ چاغدا ھېلىقىلارمۇ تۇشمۇ تۇشتىن «ھېسام، ئىتتىك ماڭ، بوش كەلمە!»، «ھېسامىدىن، قورقماي بارىۋەر، ھەممە چاقچاقلىرىمىز سېنىڭ»، «چاقچاقچىلار كوچىسىنىڭ يۈزىنى چۈشۈرۈۋەتمە ھېسامكا!»... دېگەندەك گەپلەرنى ياڭرىتىشقانمىش...

سەلىم تاڭ يورۇقىدا ئويغىنىپ كەتتى. قاتتىق كىتابقا قويغان بېشى، نېپىز كىگىزگە تىزلانغان پۇتلىرى تازىمۇ ئاغرىپ كەتكەنىدى. خىيالىدا تېخى ھېلىلا كۆرگەن چۈشى ئەلەڭگىپ تۇراتتى. «ھېسام، ھېسامىدىن، ھە، بۇ ئاخشام مەن ئىسمىنى يادىمغا ئالالمىغان، سېرىق تاشلىق خاتىرەمگە ‹بىر قىزىقچى› دەپ لەتىپە ـ چاقچاقلىرىنى خاتىرىلىگەن ئاشۇ قىزىقچى شۇ، ئاشۇ ‹شاما قىلىۋېتىمىز› دېگەن پاراڭ بىلەن مەشھۇر بوپكەتكەن تۇرپانىيۈزلۈك مۇنچا باققۇچى... ئەجەب ئىش، ئۇنىڭ ئىسمى چۈشۈمدە ئايان بولدى ـ ھە!»، سەلىم ئاخشام ئاپىسى سېلىپ قويغان ئورنىغا كېلىپ، سوزۇلۇپ يېتىپ، مانا شۇلارنى ئويلىدى. ئۇ غايىبقا، تىلسىماتقا، چۈشكە تۇرۇپلا ئىشىنەتتى، يەنە تۇرۇپ ئىشەنمەيتتى. چۈنكى ئۇ ئۆسمۈرلۈك يېشىدىن تېخى ھالقىپ كەتمىگەنىدى.

مانا ھازىر سەلىم سوپۇلاق تۇگمەنچى چىرايلىق ئۆستەڭ بويىغا ياساپ قويغان ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇپ، ئاخشام چۈشىدە كۆرگەن، سەل دەلدەڭشىپ ماڭىدىغان يېڭىياچە قىزىقچىنىڭ ئۆزى «يېڭىياچە لەتىپىلەر» دېگەن سەرلەۋھە ئاستىدا خاتىرىلەپ قويغان قىزىق گەپلىرىنى يېڭىۋاشتىن كۆزدىن كەچۈرمەكتە. بۇ «لەتىپىلەر»نى ئۇ ئۆيىدە، مەھەللە دوقمۇشىدا، تۇگمەندە ئاڭلىغانىدى. قىزىقسىنىپ، ئۆزى بولىدىكەن دەپ قارىغانلىرىنى ئە-

此为试读，需要完整PDF请访问： www.ertongbook.com